

Työtön ansaitsee luottamuksen

SAK:n kannustava työllistymisturva

01

Yksinkertaistaa ja selkeyttää työttömyysturvaa

02

Turvaa keikka-työntekijöiden toimeentuloa

03

Kannustaa ja tukee työtöntä palveluilla

04

Lisää voimavaroja palveluihin

SAK:n kannustava työllistymisturva rohkaisee työtöntä

Työttömyysturvan ja työnhakijoiden palveluiden ongelmien paikkailu ei enää riitä. Työttömyysturva on uudistettava kokonaisuutena – ei vain pienissä paloissa, kuten tähän saakka on tehty.

Haluamme Suomeen työllistymisturvan, joka luottaa työttömään mutta myös kannustaa häntä tekemään työtä. SAK:n työllistymisturva on yksinkertainen ja joustava työttömyyden aikainen toimeentuloturva, joka täydentää myös keikkatyötä tekevien toimeentuloa tarvittaessa.

Työllistymisturvan toinen puoli ovat palvelut; laadukkaat palvelut tukevat työnhakua, kouluttautumista ja työkykyä. Osan palveluihin ja karensseihin liittyvistä ehdotuksista julkaisimme tammikuussa 2018 SAK:n kannustavana työllistymismallina, joka esitteli työttömän turvaa luottamusyhteiskunnassa.

SAK:n työllistymisturva lyhyesti

- Vain kaksi etuutta työttömyysturvassa: ansioturva ja perusturva.
- Selkeyttä tuo myös byrokratian vähentäminen.
- Lyhytaikaisen työn tekeminen on aiempaa helpompaa soviteltua päivärahaa uudistamalla.
- Palkansaajan ja yrittäjän välinen ero on aiempaa selkeämpi.
- Palkansaaja voi vakuuttaa työttömyyden varalle sekä palkansaaja- että yrittäjätulojaan yhdistelmävakuutukseen. Myös yrittäjä voi vakuuttaa molempia tulojaan.
- Työssäoloehto on kuusi kuukautta, mutta se määräytyy työajan sijaan tulojen mukaan.
- Työttömän on ilmoitauduttava työnhakijaksi ja haettava työtä.
- Omavastuupäivät poistuvat työttömyyden alusta.
- Työllistymisbonus kannustaa muuttamaan työn perässä.

Palvelut ovat työllistymisturvan toinen puoli

- Jokaiselle työttömälle on tehtävä henkilökohtainen työllistymissuunnitelma.
- Puhelinsoitto ei riitä, työtön on tavattava kasvotusten heti työttömyyden alussa.
- Työttömyysturvaa laiminlyöntien vuoksi leikkaavat karenssit ovat nykyistä lievempiä ja kovenevat asteittain.
- Palveluiden rahoitusta on lisätty ja palvelut on turvattu maakuntauudistuksessa.

Ansioturva kannustaa työntekoon

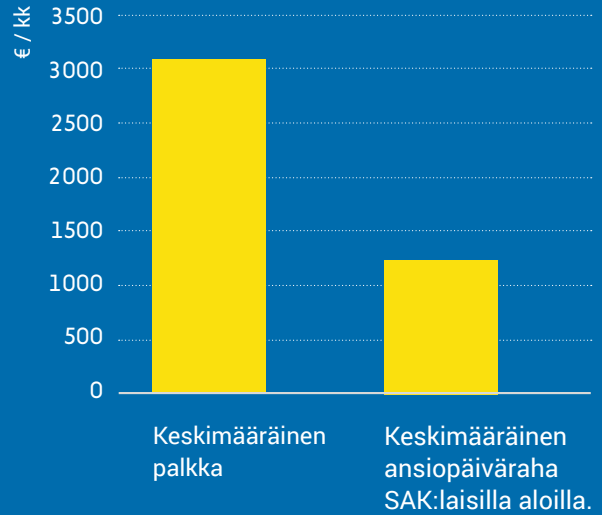
Työntekijän toimeentulo on turvattava tilanteissa, joissa työnteko keskeytyy tai päättyy. Ansioihin perustuvat sosiaaliturvaetuudet ehkäisevät köyhyyttä ja kannustavat työntekoon.

SAK:laisten työttömien ansiopäivärahan suuruus ei päästä huimaa. Keskimääräinen päiväraha SAK:laisilla on 1 236 euroa kuukaudessa.

Työttömyysturvan taso on oltava niin hyvä, ettei työtön joudu turvautumaan pitkäaikaisesti toimeentulotukeen.

Työntekijöiden kannalta olennaisin perusturvaetus on asumistuki. Matalapalkkaisilla aloilla asumistuki mahdollistaa työssäkäynnin ja helpottaa työvoiman liikkuvuutta.

Keskimääräinen ansiopäiväraha SAK:laisilla työttömillä

Lähde: SAK:laisten alojen työttömyyskassat

Yksinkertaistaa ja selkeyttää työttömyysturvaa

Työttömyysturvaan on tehty muutoksia viime vuosina niin usein, että muutoksista pysyvät perillä enää lähinnä alan asiantuntijat. Pelko etuuden menettämisestä tahattoman laiminlyönnin vuoksi on työttömälle turha kannustin – monimutkaisuutta on helppo purkaa monin tavoin.

SAK:n työttömyysturvassa karenssit

- ovat lyhyitä
- selkeitä ymmärtää
- kasvavat, jos laiminlyönti on toistuva.
- Ensimmäisestä kerrasta työtön saa vain varoituksen.

Työtön voi välttää karenssit

- korjaamalla laiminlyönnin
- olemalla esimerkiksi töissä, yrittäjänä, koulutuksessa tai muissa palveluissa.
- Aikaa työttömällä on karenssin välttämiseen esimerkiksi kuukausi.

Nyt

Karenssin pituus on **60 päivää**, jos työtön ei toteuta työllistymissuunnitelmaa sovitusti, tai vähintään **30 päivää**, jos työtön kieltäytyy suunnitelman laatimisesta tai tarkastamisesta.

Jos työtön laiminlyö veloitteensa **kaksi kertaa** puolen vuoden aikana, etuus katkeaa, kunnes työssäolovelvoite täyttyy.

SAK:n kannustavassa työllistymisturvassa

Karenssit ovat alussa lieviä. Esimerkiksi Ruotsissa työnhauksen laiminlyönnistä voi seurata:

1. kerralla **varoitus**
2. kerralla työnhakija menettää yhden etuuspäivän
3. kerralla työnhakija menettää 5 etuuspäivää
4. kerralla työnhakija menettää 10 etuuspäivää
5. kerralla työnhakija menettää päivärahan kokonaan ja työssäoloehto on täytettävä uudelleen.

Nyt

SAK:n kannustavassa
työllistymisturvassa

TE-toimisto lähettää kirjeitse ja sähköpostitse työtarjouksia, jotka eivät aina sovi työttömän ammattitaidolle. Myöhästyessään tapaamisesta tai laiminlyödessään tahattomasti työtarjouksen voi työtön menettää työttömyysetuutensa määräajaksi.

Kirjepostina saapuvia velvoittavia työtarjouksia ei enää tarvita, jos virkailija sopii työtarjouksista yhdessä työttömän kanssa työllistymissuunnitelman päivityksen yhteydessä.

Tapaamisajoista ja muista sitovista velvoitteista on lähetettävä muistutukset automaattisesti tekstiviesteinä puhelimeen.

Työajan tarkastelusta luovuttava työttömyysturvassa

Työaikojen tarkastelusta luopuminen vähentää merkittävästi byrokratiaa, sillä työttömän ei tarvitse enää toimittaa erilaisia todistuksia etuuden maksajalle. Työaikojen sijaan etuuksia tulee maksaa tulojen perusteella ja sovitellussa päivärahasa on huomioitava jatkossakin puolet kuukauden tuloista. Myös työssäoloehdon täyttymistä selvittäessä on tarkasteltava kuukauden aikana kertyneitä tuloja ja luovuttava viikoittaisesta työajan tarkastelusta.

Ostavastuupäivistä luopuminen

SAK:n työllistymisturvassa ei ole omavastuupäiviä työttömyyden alussa. Se parantaa työttömän toimeentuloa työttömyyden alussa ja yksinkertaistaa sovitellun päivärahan maksamista.

Kaksi etuutta riittää

SAK:n työllistymisturva koostuu kahdesta etuudesta: **ansioturva** ja **perusturva**. Ansioturvan maksavat eri alojen työttömyyskassat, perusturvan Kela. Perusturva on tarkoitettu henkilöille, jotka eivät täytä työssäoloehtoa tai joiden työttömyys pitkittyy.

Digitalisaation avulla turhasta paperisodasta eroon

Etuuskäsittelyn ei tarvitse olla monimutkaista – digitalisaatio, tekoäly ja robotisaatio tarjoavat uusia keinoja helpottaa käsittelyä. Tulorekisteri, eli Suomessa asuvien palkka-, eläke- ja etuustiedot sisältävä sähköinen tietokanta, tarjoaa mahdollisuuksia uudistaa etuuskäsittelyä.

Myös työttömyyskassoilla on tässä iso työ tehtävänä tulevaisuudessa. Uuden tekniikan avulla päätökset etuuksista on mahdollista tehdä tulevaisuudessa lähes reaaliajassa.

Nyt

SAK:n kannustavassa työllistymisturvassa

Työttömän on toimitettava TE-toimistoon ja työttömyyskassaan paljon tietoa esimerkiksi työsuhteesta, ansioista, työajoista, opiskeluista ja mahdollisesta yritystoiminnasta.

Työajan tarkastelusta luopuminen ja tulorekisteri vähentävät tarvetta toimittaa työ- ja palkkatodistuksia työttömyyskassaan. Tavoitteenamme on, että tulevaisuudessa etuuden maksamisen kannalta olennaiset tiedot saadaan tulorekisteristä.

Aktiivimalleista on luovuttava – Miksi?

Kysyimme työttömiltä loppuvuodesta 2018, miten aktiivimalli toimii heidän mielestään. SAK:n ja Teollisuusliiton kyselyihin vastasi yhteensä lähes 6 000 SAK:laisten alojen työttömyyskassojen jäsentä.

Vastaajien mielestä keskeisimmät ongelmat ovat, ettei aktiivimalli huomioi omatoimista työnhakua. Ikääntyville työttömille aktiivimalli on pelkkä työttömyysturvan leikkuri, sillä ikääntyneillä ei ole mahdollisuuksia päästä töihin. Palveluita on saatavilla epätasa-arvoisesti eri puolilla Suomea.

Minulle ei ole tarjottu minkäänlaista TE-toimiston järjestämää koulutusta tai muutakaan, mikä täyttäisi aktiivimallin. Töitä ei ole sitä 18 tuntiakaan. Olen hakenut töitä aktiivisesti koko ajan, käynyt työhaastatteluissa viikottain, mutta tätä aktiivimalli ei ota huomioon. Ymmärtäisin jos en näkisi minkäänlaista vaivaa työnhaun eteen, mutta näin ei ole.

Noin 40 vuoden työuralla olevalle miehelle ainoa mahdollisuus täyttää aktiivisuusehto on kuntouttava työtoiminta. Ja se on sen jälkeen siinä.

Olen elänyt sairauspäivärahalla ja ansiosidonnaisella viimeiset kolme vuotta, en ole riittävän sairas saadakseni kuntoutustukea mutten kyllin terve saadakseni työpaikkaa.

Koko idea siitä, että rangaistaan ihmisiä työttömänä olemisesta, on absurdi. Järjestelmään lisätään turha määrä ehtoja, jonka kanssa on mahdotonta pysyä kärryllä varsinkin, jos byrokratia on jo vaikea itselle. On sitten helpompi jäädä järjestelmän ulkopuolelle tai sosiaalituen puolelle, ja siellä syntyy ruuhka.

Harmittaa, kun olen ollut jo kolmesti tämän vuoden aikana työkokeilussa mutteivät kuitenkaan ole poikineet mitään palkallista työtä. Tuntuu, että minusta otettu vaan ilmaistyövoimana kaikki hyöty irti, mutta kuitenkin olen taas työtön. Haluaisin oikeita töitä, mistä saisi palkkaa. Varsinkin yksinhuoltajana rahan tarvetta olisi eikä työn ilolla tule toimeen. Työstä kuuluisi saada palkkaakin.

Koko aktiivimalli on varsin stressaava ja nöyryyttävä. Kukaan ei toivo työttömyyden pitkittymistä eikä talousahdinkoa. Vielä kun tähän malliin lisätään aktiivimallin kaltainen epätasa-arvoinen leikkuri, johan se vetää mielen matalaksi.

Haen töitä selaamalla TE-toimiston oman alan työpaikat, teen noin 200 hakemusta kolme kertaa viikossa, cv:n olen laittanut noin 70 paikkaan, haastatteluja noin 15 ja 5 varasijaa on tullut. TE-toimiston kouluttajakin ihmetteli rajua työnhakua, koulutuspäivän aikana lähettelin cv:itä, vaikka niin ei kuuluisi tehdä, vaan kuunnella hölynpölyä sen sijaan. Raju työnhakuni on palkittu jo toistamiseen aktiivimallin leikkauksilla.

02

Turvaa keikkatyöntekijän toimeentuloa

Työkeikkojen etsiminen, työttömyysturvan hakeminen ja erilaisten todistusten kerääminen vievät keikkatyöntekijältä enemmän aikaa kuin itse työnteko. Lyhyen työpätkän tekeminen ei myöskään aina kannata, sillä se voi sekoittaa toimeentulon pitkäksi aikaa.

Kenenkään ei pidä sinnitellä vastentahtoisesti keikkatöissä. Keikkatöissä on kuitenkin etunsa, sillä ne voivat auttaa pysyvemmän työn kylkeen tai tuoda lisätuloja sopivassa elämäntilanteessa. Siksi SAK:n kannustava työllistymismalli joustaa myös keikkatöiden tekemisessä ja tekee lyhyen työn tekemisestä helppoa.

Soviteltu työttömyysturva vain tulojen – eikä työajan – mukaan

Nyt

Soviteltu päiväraha perustuu työaikaan, vaikka monen keikkatyöntekijän tai provisiopalkkaisen työaika voi olla mahdotonta seurata. Koska soviteltua päivärahaa maksetaan vain työajan perusteella, voi työntekijä menettää oikeuden työttömyysturvaan.

SAK:n kannustavassa työllistymisturvassa

Työssäoloehto ja soviteltu työttömyyspäiväraha määräytyvät vain **tulojen** mukaan, eikä enää entiseen tapaan **työajan ja tulojen** mukaan.

Yhdistelmävakuutus palkkatyötä ja yrittäjän tuloa varten

Nyt

Palkansaajilla ja yrittäjillä on erilainen työttömyysturva. Koska toisinaan keikkatyöntekijä luokitellaan yrittäjäksi, saattaa hän jäädä vaille oikeutta työttömyysturvaan, vaikka hän olisi muutoin oikeutettu siihen työskentelynsä vuoksi.

SAK:n kannustavassa työllistymisturvassa

Palkansaajakassan jäsenen on voitava ottaa vapaaehtoinen lisävuutus yrittäjätuloja varten. Sama on oltava toisinpäin, eli yrittäjän tulee voida vakuuttaa yrittäjäkassassa palkkatulojaan.

Työllistymisbonus

Työn perässä muuttavalle on maksettava työllistymisbonuksena työttömyysturvaa kolmen kuukauden ajan, jos hän muuttaa työn perässä toiselle paikkakunnalle tai käy päivittäin töissä pitkän matkan päässä.

Palkanmaksun nopeuttaminen pätکتöissä

Korkeintaan kaksi viikkoa kestävästä työstä on maksettava palkka kahden viikon kuluessa työn päättymisestä.

Moni keikkatyöntekijä yrittäjä vastoin tahtoaan

Moni keikkatyöntekijä on itsensä työllistäjä tai tekee työtä freelancerina. Yhä useampi työntekijä tekee töitä myös alustataloudessa eli poimii työkeikkoja sovelluksen tai nettisivuston kautta.

Työntekijälle suurin ongelma keikkojen tekemisessä on, että työtä välittävä nettisivusto kieltää yleensä olevansa keikkoja tekevän työnantaja, jolloin työntekijä katsotaan yrittäjäksi. Silloin keikkatyöntekijä menettää oikeuden palkansaajan sosiaaliturvaan.

Mikä ratkaisuksi?

Ongelma ei ratkea vain sosiaaliturvaa uudistamalla, vaan asiaa on tarkasteltava työoikeuden näkökulmasta. Työsuhteen määritelmää on täsmennettävä alustataloudessa. Lainsäädännössä tulee olla oletus työntekijäasemasta, jos tietyt työsuhteen piirteet täyttyvät.

Näinkin voi käydä

Työtön tekee nettisivuston kautta ruokalahettikeikkoja välittävän yrityksen kanssa sopimuksen ”palvelun tarjoamisesta”. Työtön tekee muutamia keikkoja, joista hän ansaitsee 120 euroa. Kun työtön ilmoittaa keikkatöistään TE-toimistoon, kuulee hän menettävänsä oikeuden työttömyysturvaan, sillä hänet tulkitaan päätoimiseksi yrittäjäksi eikä hänellä ole oikeutta palkansaajien työttömyysturvaan. Työstä saatujen tulojen suuruudella tai yrittäjyyteen tarvittavan toiminimen puuttumisella ei ole merkitystä.

Kannustaa ja tukee työttöntä palveluilla

Työttömät ovat erilaisia ja siksi he myös tarvitsevat yksilöllisiä palveluita. Osa löytää uuden työn omatoimisesti, mutta osa kaipaa apua työnhakuun tai ohjausta kuntoutukseen. Myös tarve koulutukseen vaihtelee – osa työttömistä tarvitsee koulutuksen uuteen ammattiin, osa vain osaamisensa päivittämistä. Työtön ansaitsee luottamuksen, sillä hän on oman työnhakunsa paras asiantuntija.

Henkilökohtainen tapaaminen jokaisen työttömän kanssa

- Puhelinsoitto ei riitä, jokainen työtön on tavattava **kasvotusten** heti työttömyyden alussa. Tarpeen mukaan tapaaminen on mahdollista tehdä myös videoneuvottelun avulla tai puhelimitse.
- Jos työttömyys jatkuu, **tapaamisia** on vähintään **kolmen kuukauden välein**.
- Tapaamisten välillä työtön noudattaa yksilöllistä, hänelle **räätälöityä työllistymissuunnitelmaa**.

Ensimmäisessä tapaamisessa työtön ja asiantuntija

- kartoittavat avoimet työpaikat, mahdollisuudet omaehtoiseen koulutukseen ja palveluihin
- käyvät läpi työttömän velvollisuudet ja oikeudet
- arvioivat työttömän työ- ja toimintakyvyn
- tekevät tapaamisen loppuksi yhdessä työllistymissuunnitelman, johon he kirjaavat työttömän palvelu- ja koulutustarpeet sekä työnhaun etenemisen.

Palveluita on tarjolla jokaiselle työttömälle

Jos työtä ei ole saatavilla, työnhakijalle on tarjottava aina työllistymistä edistäviä palveluita.

Koulutusta. Työtön saa opiskella, jos hän tekee työllistymissuunnitelmassa sovitut asiat ja on valmis työhön.

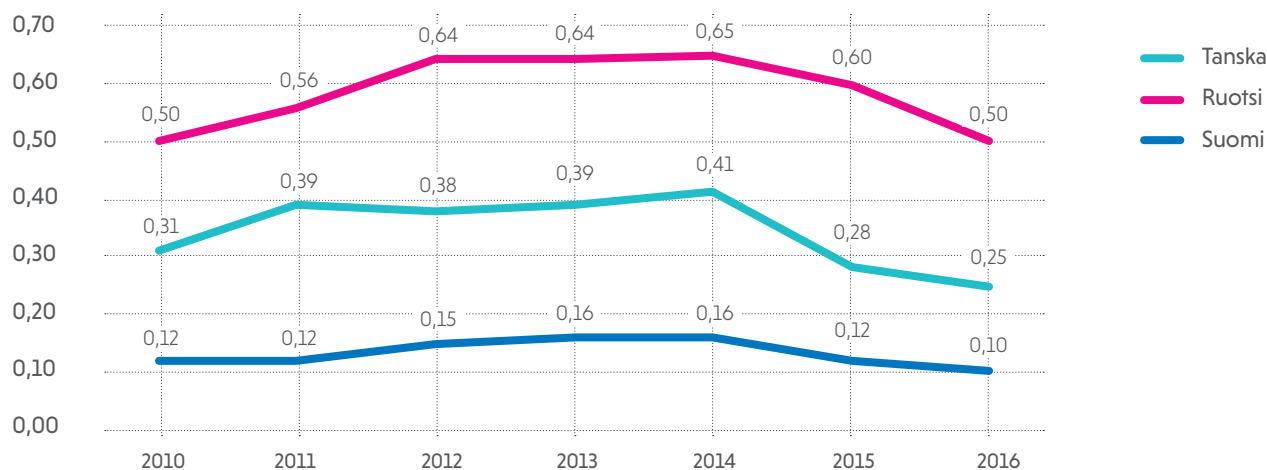
Ohjausta. Työttömien uraohjauspalveluita on lisättävä selvästi nykyisestä. Työttömän osaaminen ja koulutustarpeet on aina kartoitettava ja koulutukseen on ohjattava erityisesti heikommin koulutetut työnhakijat.

Palkkatuki hyvä keino tukea työllistymistä

Ruotsi ja Tanska hyödyntävät palkkatukea selvästi Suomea useammin. Palkkatuen hakeminen tulee tehdä mahdollisimman helpoksi työnantajille. Pitkäaikaistyöttömän palkkaavalle työnantajalle voitaisiin esimerkiksi maksaa kuuden kuukauden palkkatuki etukäteen.

Tanska ja Ruotsi hyödyntävät palkkatukea Suomea useammin

Palkkatukimenot/BKT, %

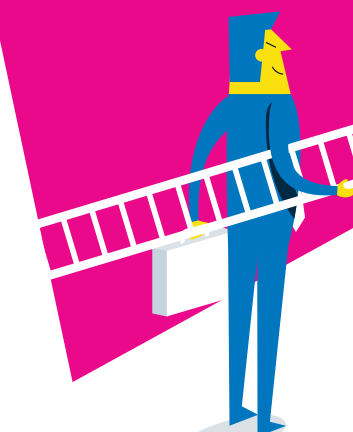

Lähde: OECD

Työttömien työkyvystä pidettävä huolta

Työttömän työkyvyn heikkeneminen on tunnistettava palveluissa. Työttömän työkyvystä huolehtiminen on tulevaisuuden työntekijöiden terveydestä huolehtimista. Tarvitsemme kaikkia eikä ketään saa jättää syrjäytymään työelämän ulkopuolelle.

- Työtön on ohjattava Kelan ammatilliseen kuntoutuspalveluun tarvittaessa viimeistään, kun työttömyyttä on kestänyt kuusi kuukautta, jos siihen on tarvetta.
- Kuntoutussuunnitelma on tehtävä kaikille, joiden sairaus pitkittyy.
- Työtön on ohjattava ajoissa myös muihin työkykyä tukeviin moniammatillisiin palveluihin.
- Jokaiselle 300 päivän sairauspäivärahalta työttömyysturvalle siirtyneelle työnhakijalle on sisällytettävä työllistymissuunnitelmaan kuntoutusta.

04

Lisää voimavaroja palveluihin

Palveluihin sijoittaminen maksaa itsensä pitkällä tähtäimellä takaisin. Esimerkiksi työttömien koulutukseen sijoittamalla Suomi varautuu talouskasvuun ja yritysten työvoimatarpeisiin. Työttömän ammattitaidon ei saa antaa näivettyä.

Työttömyyskassat ja Kela maksoivat työttömyysturvaa

4,5 miljardia euroa

vuonna 2017, eli kymmenen prosenttia vähemmän kuin vuonna 2016. (Kela)

Jos kaikkien työhakijoiden työttömyys lyhenisi yhdellä päivällä, kertyisi säästöjä yli

20 miljoonaa euroa.

(TEM)

Ansiopäivärahoja maksettiin työnhakijoille yhteensä

2,3 miljardia euroa

vuonna 2017. Varoista noin 1,5 miljardia euroa rahoittavat työntekijät ja työnantajat maksuillaan. (Finanssivalvonta)

Jokainen työtön työnhakija maksaa vuosittain noin

35 000 euroa

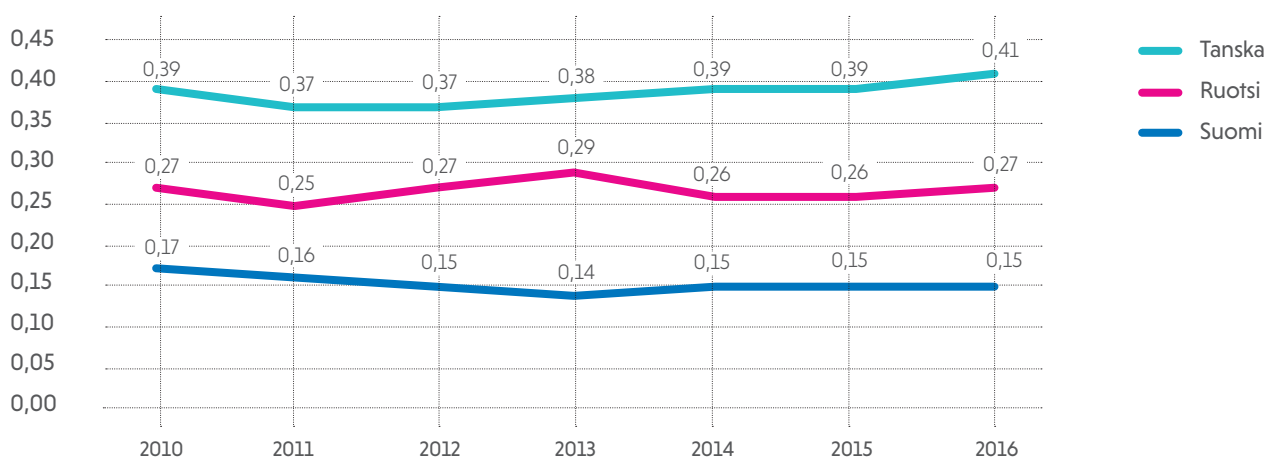
julkiselle sektorille. Menetykset kertyvät maksetuista etuuksista ja menetetyistä verotuloista. (Palkansaajien tutkimuslaitos)

Palvelut pohjoismaiselle tasolle

Suomi sijoittaa selvästi vähemmän työllisyyden hoitoon kuin esimerkiksi Tanska ja Ruotsi. Jos halumme päästä Ruotsin tasolle työvoimapalveluiden laadussa, tulee Suomessa työllisyyden hoitoon sijoittaa yli 250 miljoonaa euroa. Jos taas haluamme päästä Tanskan tasolle, tulee rahoitusta lisätä peräti yli 550 miljoonaa euroa.

Suomi sijoittaa selvästi vähemmän työvoimapalveluihin

Työvoimapalvelut ja hallintomenot/BKT, %

Lähde: OECD

Työttömien palveluiden rahoitus varmistettava

Maakuntien rahoitukseen on varattava osuus työttömien palveluille, jotta työllisyyden hoito toimii myös maakuntaudistuksen jälkeen. Kannuste työvoimapalveluiden tuottamiseen valmisteilla olevassa maakuntamallissa on pieni.

Maakunnilla on oltava vastuu työttömien palveluprosessista. Erityisesti vaikeasti työllistyville tulee turvata henkilökohtaiset ja monialaiset palvelut. Yksityiset palveluntuottajat voivat täydentää palveluita.

Kuka tahansa meistä voi joutua työttömäksi. Ei ole olemassa joko työttömiä tai työntekijöitä vaan ihmisiä, jotka ovat välillä työssä tai työttömänä. Tästä syystä SAK edustaa myös työttömiä jäseniään.

www.sak.fi

Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK
Pitkänsilanranta 3, PL 157, 00531 Helsinki
020 774 000 - sak@sak.fi - www.sak.fi